

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

10

października 2019

czwartek

19:00

Wrocław, NFM, Sala Główna,
estrada w odwróceniu

Ballady

Olga Pasiecznik – sopran
Natalia Pasiecznik – fortepian

Instrumentaliści NFM:
Radosław Pujanek – skrzypce
Anita Koźlak – skrzypce
Michał Micker – altówka

Tomasz Daroch – wiolonczela
Jan Krzeszowiec – flet, flet piccolo
Ewa Mizerska – flet
Maciej Dobosz – klarnet
Michał Siciński – klarnet, klarnet basowy

Program:

Mykoła Łysenko (1842–1912)

Sadok wysznemij koło chaty

(st. T. Szewczenko)

Niczoho, niczoho (st. M. Woronyj)

Ajstry (st. O. Oteś)

Smutnoji prowesny (st. Ł. Ukrainka)

Jakiw Stepowij (1883–1921)

Ne berit' iż zelenoho luhu werby

(st. O. Oteś)

Oj, try szlachy szyroki (st. T. Szewczenko)

Ne hraji! (st. M. Rylski)

Kyryło Stecenko (1822–1922)

Stojała ja i słuchała wesnu

(st. Ł. Ukrainka)

Wiktor Kosenko (1896–1938)

Wony stojały mowczky op. 7 nr 2

(st. W. Strażew)

Jak na nebi ziroczky op. 7 nr 3

(st. W. Zalizniak)

Sumnyj ja op. 7 nr 9 (st. M. Lermontow)

Walentyn Sylwestrow (*1937)

Oj, ty diwczyno (st. I. Franko)

Syple snih (st. I. Franko)

Choc ty ne budeš kwitkoju cwisty

(st. I. Franko)

[40']

Camille Saint-Saëns (1835–1921)

Viols dans le soir (st. A. de Noailles)

Henri Duparc (1848–1933)

Au pays où se fait la guerre

(st. T. Gautier)

Extase (st. H. Cazalis)

Le manoir de Rosemonde (R. de Bonnières)

Maurice Ravel (1875–1937)

Trois poèmes de Stéphane Mallarmé

I. *Soupir*. Lent

II. *Placet futile*. Très modéré

III. *Surgi de la croupe et du bond*.

Lent

[35']

Inauguracja sezonu koncertów kameralnych

M. Łysenko

W. Kosenko

C. Saint-Saëns

M. Ravel

Liryka wokalna Ukrainy i Francji

Artur Bielecki

Koncert pieśni w wykonaniu wybitnej śpiewaczki Olgi Pasiecznik, znakomitej pianistki Natalii Pasiecznik oraz instrumentalistów Narodowego Forum Muzyki przenosi nas w świat liryki wokalnej kompozytorów tworzących w drugiej połowie XIX w. i w pierwszych dekadach stulecia następnego. Program jest spójny, a w składających się na niego utworach widać wyraźne wpływy romantyzmu.

Szczególną wartość stanowią w nim dzieła kompozytorów ukraińskich, ponieważ repertuar ten jest w Polsce rzadko wykonywany. Z pewnością niektóre z tych pieśni – jeśli nie wszystkie – będziemy mieli dziś okazję usłyszeć po raz pierwszy. Niewiele również wiemy o życiu ich autorów: czołowych kompozytorów ukraińskich, którzy wnieśli ogromny wkład do kultury swojego narodu i którym przyszło tworzyć w bardzo trudnych, często wręcz dramatycznych okolicznościach. Okres rewolucji i wojen, polityczne naciski i prześladowania niejednokrotnie powodowały, że komponowanie ukraińskiej muzyki narodowej stawało się trudne, a nawet ryzykowne. Dlatego warto poznać podstawowe fakty z biografii tych twórców, tak bliskich nam geograficznie, historycznie i kulturowo. Symboliczne jest to, że postuchamy ukraińskich pieśni w kolejnym dniu przedłużającej się wojny na Ukrainie.

Mykoła Łysenko urodził się 22 marca 1842 r. w miejscowości Hrynki. Przyszły kompozytor, pianista, dyrygent i działacz muzyczny pochodził z rodziny ziemiańskiej. Kształcił się w Charkowie i w Kijowie. Już podczas studiów udzielał się artystycznie, zakładał chóry studenckie, kierował teatrem studenckim, a także notował ukraińskie melodie ludowe. Po ukończeniu uniwersytetu w Kijowie studiował w konserwatorium w Lipsku, m.in. u Carla Reineckego. Uczył się długo, jeszcze w latach 1874–1876 pogłębiał znajomość instrumentacji u Nikołaja Rimskiego-Korsakowa w Petersburgu. Tam też poznał czołowych muzyków rosyjskich, w tym Aleksandra Borodina i Modesta Musorgskiego.

Łysenko działał głównie w Kijowie, gdzie komponował, występował jako pianista i uczył gry na fortepianie, działał jako dyrygent chóralny. Wokół kompozytora skupiło się kijowskie środowisko artystyczne i intelektualne. Za sprawą swojej aktywności pedagogicznej Łysenko stworzył fundamenty dla wyższego szkolnictwa muzycznego na Ukrainie. Wywarł ogromny wpływ na kształt narodowej szkoły kompozytorskiej.

Swoją postawą budził w społeczeństwie narodowego ducha, co oznaczało dla niego potencjalny konflikt z władzami imperium rosyjskiego. Operą Łysenki *Taras Bulba* (według Gogola) miał się zachwycić sam Piotr Czajkowski, któremu kompozytor prezentował partyturę. Istniała szansa, że dzieło wystawi petersburski Teatr Maryjski. Był tylko jeden warunek: zmiana libretta z ukraińskiego na rosyjskie. Łysenko się nie zgodził, co spowodowało, że za jego życia nigdy nie wystawiono opery. Kompozytor zmarł 6 listopada 1912 r. w Kijowie. *Taras Bulba* pojawił się na scenie dopiero dwanaście lat później w Charkowie. Twórczość Łysenki jest przeniknięta folklorem ukraińskim. W cyklu ponad osiemdziesięciu pieśni wykorzystał wiersze z tomu *Kobziarz* Tarasa Szewczenki, dzieła uznawanego za przelomowe w historii literatury ukraińskiej. Zdaniem Mariana Jakóbca *Kobziarz* to „manifest nowej, narodowej literatury ukraińskiej”. W programie oprócz utworu do słów Szewczenki znalazły się również pieśni Łysenki do tekstów innych ukraińskich poetów, takich jak Mykoła Woronyj, Oleksandr Oteś i Łesia Ukrainka.

Wiktor Kosenko (1896–1938) to reprezentant znacznie późniejszego pokolenia. Kompozytor i pianista ukończył konserwatorium w Petersburgu. W jego biografii natrafiamy na okresy trudne: mimo wybitnego talentu nie osiągnął za życia pozycji odpowiadającej jego zdolnościom. Młodość spędził na prowincji, w niewielkim Żytomierzu, jako skromny nauczyciel. Dopiero później uczył w Kijowie, w Instytucie Łysenki oraz w tamtejszym konserwatorium, występował również jako pianista. W swojej muzyce nawiązywał do tradycji romantyzmu. Jest autorem m.in. nieukończonego koncertu fortepianowego, muzyki kameralnej i orkiestrowej oraz pieśni i romansów (ustyszymy trzy jego pieśni z op. 7).

Starszy od Kosenki Kyryto Stecenko (1882–1922) to z kolei ukraiński kompozytor, dyrygent, krytyk, pedagog i duchowny. Kształcił się w seminarium i w szkole muzycznej w Kijowie. Następnie został profesorem tamtejszego konserwatorium, a jego specjalnością stała się muzyka chóralna. Opracował wiele utworów ludowych na chór; pisał także własne pieśni, inspirowane rodzimym folklorem. Wniósł wielki wkład do rozwoju ukraińskiej muzyki kościelnej i chóralnej. Był też subtelnym lirykiem w swoich pieśniach – tego wieczoru usłyszymy jedną z nich: *Stojała ja i słuchała wesnu*. Została ona skomponowana do słów Łesii Ukrainki, ukraińskiej poetki i pisarki.

Kolejną ważną postacią muzyki naszych wschodnich sąsiadów był Jakiw Stepowij (1883–1921), kompozy-

tor, pedagog i krytyk. Studiował w petersburskim konserwatorium u Anatolija Ladowa. Działal jako pedagog w konserwatorium w Kijowie. Ważną częścią dorobku kompozytora są miniatury wokalne i instrumentalne. Nawiązywał w nich do ukraińskiego folkloru, a także do stylu Czajkowskiego i Edvarda Griega. Szczególnie cenione są jego romanse – z uwagi na ich liryzm i melodyjność, o czym przekonamy się, słuchając trzech pieśni.

Jedyny w tym programie współczesny kompozytor ukraiński to Wałentyn Sylwestrow, urodzony w Kijowie w 1937 r. Twórca ten zasługiwałby z pewnością na monograficzny koncert, ma bowiem bardzo bogaty dorobek, a jego muzyka wykazuje specyficzną ewolucję. Sylwestrow studiował w konserwatorium w Kijowie. We wczesnych dziełach posługiwał się nowoczesnym, wręcz awangardowym językiem dźwiękowym, w późniejszym okresie zaczął na nowo odkrywać tradycyjne wartości w muzyce. O tym, jaką pozycję w międzynarodowym środowisku ma ukraiński kompozytor, niech świadczy to, że Alfred Schnittke i Arvo Pärt nazwali go „jednym z największych kompozytorów naszych czasów”.

W drugiej części dzisiejszego koncertu, komplementarnej w zamyśle śpiewaczki wobec pierwszej, usłyszymy francuską lirykę wokalną. Camille Saint-Saëns (1835–1921) w 1907 r. skomponował pieśń *Violons dans le soir* do słów francuskiej poetki Anny de Noailles. Zgodnie z wymową wiersza oprócz głosu solowego i fortepianu w obsadzie znalazły się również skrzypce. Początek tej pięknej pieśni brzmi niemal impresjonistycznie, ale stopniowo ekspresja staje się zdecydowanie romantyczna. Głos solo i skrzypce prowadzą niezależny dialog, słowa i muzyka stwarzają niesamowitą, nasyconą emocjami atmosferę.

Arcydziełami francuskiej liryki wokalne są pieśni *Au pays où se fait la guerre*, *Extase* i *Le manoir de Rosemonde*. Ich autorem jest Henri Duparc (1848–1933), uczeń Césara Francka. Zachowało się – jeśli chodzi o ten muzyczny gatunek – jedynie czternaście pieśni tego kompozytora, zapewne dlatego, że podchodził on niezwykle krytycznie do swojej twórczości. Tymczasem potomność doceniła te znakomite utwory pisane do słów różnych poetów. Warto zwrócić uwagę na sugestywność i bogactwo nastrojów, na ciekawą strukturę harmoniczną, walory partii wokalne i osobisty wyraz tych pieśni.

Trois poèmes de Stéphane Mallarmé Maurice’a Ravela (1875–1937) powstały w 1913 r. i są przeznaczone na sopran, dwa flety, dwa klarnety, fortepian i kwartet

smyczkowy. Odnajdujemy w nich wszystkie największe zalety stylu kompozytorskiego francuskiego mistrza, takie jak subtelność środków wyrazu, mistrzostwo formy i wyrafinowanie brzmienia. Ravel uważał, że Mallarmé jest największym francuskim poetą i zapewne starał się o adekwatne do tej opinii rozwiązania kompozytorskie. Stworzył perłę światowej liryki wokalne, nie tylko XX w.

Olga Pasiecznik, fot. Andrzej Świątlik

Olga Pasiecznik

Zadebiutowała na scenie Warszawskiej Opery Kameralnej w 1993 r., a cztery lata później wystąpiła w Théâtre des Champs-Élysées w Paryżu. Ma na koncie ponad 50 partii operowych (w Opéra Bastille, Bayerische Staatsoper, Teatro Real, La Monnaie, Komische Oper Berlin), które przyniosły jej wielkie uznanie krytyki i publiczności. Ponadto artystka występuje w repertuarze symfonicznym, oratoryjnym i kameralnym. Współpracuje z najwybitniejszymi orkiestrami z całego świata, m.in. z Boston Symphony Orchestra, Münchner Philharmoniker, Orquesta Nacional de España, The English Concert, Wiener Symphoniker, Orchestre National de France, Les Musiciens du Louvre, Akademie für Alte Musik Berlin, Freiburger Barockorchester i Orkiestrą XVIII Wieku, pod batutą takich mistrzów jak I. Bolton, F. Brüggen, J.-C. Casadesus, Ch. Dutoit, R. Jacobs, Ch. Hogwood,

H. Holliger, Ph. Herreweghe, J.-C. Malgoire, M. Minowski, K. Ono, T. Pinnock, V. Jurowski, M. Viotti i A. Wit. Jest laureatką wielu międzynarodowych konkursów wokalnych, m.in. odbywającego się w Brukseli Międzynarodowego Konkursu Muzycznego im. Królowej Elżbiety Belgijskiej. Została uhonorowana m.in. nagrodą Münchner Opernfestspiele, Paszportem „Polityki”, trzema Fryderykami, Złotym Krzyżem Zasługi, Nagrodą im. A. Hiolskiego, Nagrodą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej. W 2005 i 2010 r. została nominowana przez magazyn „Opernwelt” do tytułu „Najlepszej śpiewaczki sezonu artystycznego”. W swoim dorobku ma ponad 50 płyt CD i DVD.

Natalia Pasiecznik

Wielokrotnie nagradzana pianistka, która koncertuje w całej Europie, USA, Japonii i Argentynie pod kierunkiem takich dyrygentów jak M. Zilm, Ch. Hogwood, E. Svetlanov, A. van Beek, J. Kaspszyk, M. Moś, B.T. Andersson czy Robert Stehli. Występowała w najbardziej znanych salach koncertowych, m.in. w Suntory Hall w Tokio, Berwaldhallen i Konserthuset w Sztokholmie, deSingel w Antwerpii, Auditori Winterthur w Barcelonie, Laeiszhalle w Hamburgu i Teatro Colón w Buenos Aires. Współpracowała z takimi orkiestrami jak Swedish Radio Symphony Orchestra, Mozarteumorchester Salzburg i Orchestre d’Auvergne, była zapraszana na liczne festiwale w kraju i za granicą. Natalia Pasiecznik dokonała wielu nagrań dla takich wytwórni jak BIS, Naxos czy Opus 111. Jej najnowsza płyta *Consolation – Forgotten Treasures of the Ukrainian Soul* zyskała duże

Natalia Pasiecznik, fot. Diana Domin

uznanie krytyków. Artystka zasiada często w jury międzynarodowych konkursów pianistycznych i regularnie uczy podczas kursów mistrzowskich. Jest pomysłodawczynią Ostroh International Chamber Music Course i kierownikiem artystycznym festiwalu Rethinking Europe w Sztokholmie. Obecnie jest związana Grieg Academy działającej przy Uniwersytecie w Bergen w Norwegii.

Organizator:

NFM – Instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez: